

Міністерство освіти та науки України
Чорноморський національний університет імені Петра Могили

Інститут філології
Кафедра англійської філології

МІХЄЄВА Анастасія Вадимівна

**ІНТЕРПРЕТАЦІЙНА ГРА З БІОГРАФІЄЮ ДЖОНА ДІ В
АНГЛОМОВНІЙ ЛІТЕРАТУРІ ДРУГОЇ ПОЛОВИНИ ХХ– ПОЧАТКУ ХХІ
СТОЛІТТЯ**

АВТОРЕФЕРАТ

Кваліфікаційної роботи на здобуття наукового ступеня

Магістра філології

М. Миколаїв – 2020

Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису

Робота виконана на кафедрі англійської філології Чорноморського національного університету імені Петра Могили .

Науковий керівник:

канд. філол. наук, в.о. доцента,
Ганна Леонідівна Колесник

Захист відбудеться 25 лютого о 9 годині на засіданні атестаційної комісії Чорноморського національного університету імені Петра Могили за адресою: 54003, м. Миколаїв, вул. 68 Десантників, 10.

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Обґрунтування вибору теми дослідження. Людство завжди цікавилось біографіями видатних людей ще з стародавніх часів. Видатні особистості впливають на суспільство, культуру та історію, тому цілком логічно, що опис життя відомих людей приваблює як авторів так й читачів. Починаючи з античних часів до сучасності, біографічна література мала дуже активну історію розвитку. У кожній епохі були свої філософські тенденції та ідеали, які відображались на виборі героя, виду інтерпретування його біографії та манері написання твору. Автори біографій обирають інтерпретаційні моделі, за допомогою яких вони ведуть розповідь про ту чи іншу особистість. Саме тому, біографія однієї тієї людини, сприймається по – різному і має різний ефект у читачів.

Останнім часом у романах використовують біографію Джона Ді – видатного діяча епохи Ренесансу, який став відомим завдяки посаді астролога Королеви Єлизавети I, своїми науковими досягненнями, окультними працями, написанню Єнохианської мови (Янгольської) та працями про філософський камінь. Оскільки шляхи реалізації інтерпретаційної гри біографії видатних особистостей – це віддзеркалення культурних процесів, які відбуваються у літературі, на прикладі інтерпретації біографії Джона Ді у нашому дослідженні ми зможемо проаналізуємо чинники вибору біографії конкретної особистості та дослідимо, яку саме інтерпретаційну модель автор обирає для виконання власної мети. Також, зможемо зрозуміти, як інтерпретація біографії людини впливає на осмислення особистості в історичному контексті та діє на масову свідомість, диктуючи сталий образ.

Таким чином, **метою** нашого дослідження є дослідити своєрідність інтерпретаційної гри з біографією видатної особистості (на прикладі біографії

Джона Ді) в англomовній літературі другої половини ХХ століття – початку ХХІ століття.

Враховуючи мету нашого дослідження, можна виокремити наступні **завдання**:

- дослідити жанрову специфіку біографії, її особливості, та прийоми написання;
- встановити, яким чином біографія людини стає об'єктом інтерпретації;
- проаналізувати шляхи трансформації біографії Джона Ді у англomовній літературі другої половини ХХ століття – початку ХХІ століття;
- виявити основні елементи біографії, які стають основою для інтерпретації біографії Джона Ді у англomовній літературі другої половини ХХ століття – початку ХХІ століття;
- виокремити елементи біографії особистості, які найбільш приваблюють авторів та читачів за допомогою порівняння та аналізу;
- на основі даних дослідження описати тенденції жанру сучасної біографії та проаналізувати зміни у вподобань аудиторії читачів.

Опираючись на мету та завдання дослідження, можна постановити, що **актуальність** нашого дослідження полягає в виявленні шляхів реалізації інтерпретаційної гри з біографією видатної особистості (на прикладі біографії Джона Ді) в англomовній літературі другої половини ХХ століття – початку ХХІ століття.

Об'єктом дослідження є інтерпретаційна гра з біографією Джона Ді.

Предметом нашого дослідження є те, яким чином реалізується інтерпретація біографії Джона Ді.

Матеріалами дослідження є романи П. Акройда «Будинок Доктора Ді», Ф. Рікмана «Єресь Доктора Ді», М. Троуна «Dark Entry», М. Гупер «At the House of the Magician» та Д. Кровлі «Египет» та Елізабет Ашворт «The Merlin's Wife».

Методологічною базою роботи стали праці вітчизняних та зарубіжних дослідників історії та сучасних проблем функціонування жанру біографії (О. Валецький, А. Вільсон, О. Галіч, Т. Павлова, Г. Померанцева, Т. Потніцева, В. Чишко, Л. Болдріні, Дж. Кліффорд, Д. Кон, Л. Едел, Р. Еллман,) У дослідженні використовуються праці літературознавців, які займаються проблемами постмодернізму в сучасній літературі Великобританії (М. Александер, К. Батлер, А. Байетт, С. Бейкер, П. Бремзеу, П. Во, Е. Еліес, В. Каннінгем, Б. Макхейл, О. Судленкова, Л. Хатчен,) а також теоретиків, філософів, істориків, які вплинули на зміни у тлумаченні історії сучасними авторами (Ф. Анкершміт, В. Бертоф, Л. Гроссман, С. Маккулах, Л. Мінк, Д. Каварт, Р. Колінвуд, М. Крігер, Г. Уайт).

У роботі було використано порівняльно – типологічний метод, герменевтичний метод, метод інтертекстуального аналізу та біографічний метод.

Наукова новизна нашої роботи полягає в тому, що вперше в українських та зарубіжних працях проводиться дослідження інтерпретаційної гри з біографією Доктора Джона Ді у літературі, написаній у другій половині ХХ століття – початку ХХІ століття та встановлення основних напрямків реалізації інтерпретації елементів біографії Джона Ді в історіографічному метаромані П. Акройда «Будинок Доктора Ді», у історіографічному детективі Ф. Рікмана «Єресь Доктора Ді», детективі М. Троуна «Dark Entry», сучасному романі М. Гупер «At the House of the Magician», у епопеї Д. Кровлі «Египет» та любовному романі Е. Ашворт «The Merlin's Wife».

Практичне значення роботи полягає у тому, що здобуті у ході дослідження засади можна використовувати на заняттях літератури, англійської мови, історії британської літератури. Також матеріали та висновки можуть бути використані для подальшого дослідження проблем модифікації літературних жанрів та у дослідженні образів літературних героїв. Матеріали можуть бути корисними під час підготовки до семінарів та уроків.

Робота складається зі вступу, двох розділів, висновків, списку використаних джерел (76 позицій, з них 43 – англійською мовою) і додатку. Загальний обсяг роботи – 83 сторінок, основний зміст викладено на 75 сторінках.

Апробація роботи. Часткові результати дослідження відображено у науковій публікації ЧНУ. Ім. Петра Могили у науково – дослідницькому журналі «Студентські наукові праці: Могилянські читання», що видаються у ЧНУ. Ім. Петра Могили.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ МАГІСТЕРСЬКОЇ РОБОТИ

У **вступі** обґрунтовано актуальність теми дослідження, зазначена мета та завдання, які ми досягаємо у кожному розділі, вказано на об'єкт, предмет роботи загалом, окреслені методологічні засади магістерської роботи, визначено наукову новизну, теоретичне на практичне значення отриманих результатів, подано відомості про апробацію наукового дослідження магістерської роботи.

У **першому розділі** ми розглядаємо теоретичні засади визначення біографічного жанру, біографію героя, як об'єкт інтерпретації та проблематику біографічного жанру. Також було прослідковано біографічний жанр в історичному контексті та які теми та герої найбільше цікавили читачів та письменників в залежності від епохи та літературних тенденцій. Окрім того, було розглянуто труднощі

класифікації біографічного письма, та обрано найбільш вдалу для нашої роботи класифікацію біографічного жанру (серед них класифікації Бетчелора та Джонстона, в яких присутній термін «літературна біографія»). Було розглянуто специфіку літературної біографії та її основні засади.

В магістерській роботі також використовувались ідеї Н. М. Торкут, Т. Потніцевої, А. Моруа, Дж. Бетчелора, А. Хола, Д. Мейстра та Дж. Джонстона, які досліджували проблематику та модифікацію біографічного письма та інтерпретацію біографій у літературі.

Підрозділ, який присвячений розгляду біографії людини, як об'єкт інтерпретації, визначає, що біографія є жанром літератури, який розглядає життя певного героя, зазвичай хронологічно, описуючи детально його життя, аби дати читачеві змогу стати «добре знайомим» з героєм. Сучасна біографія включає у себе більше домислу, аніж достовірності, подаючи інформацію про героя з суб'єктивної точки зору автора, тобто інтерпретуючи її. Автор має право обрати певну річ з життя героя та грати з нею, аби через призму дій героя, провести власні психологічні та внутрішні мотиви та пояснення. Питання жанрової особливості біографії, проблема вибору героя, визначення ролі стереотипів у створенні біографій, та етичні питання, що пов'язані з процесом написання біографічних творів, цікавлять дослідників біографічної літератури. Автори розкривають себе через героя, часто навіть детально не досліджуючи реальні факти життя. Герої біографій стають, зазвичай, відомі особистості, які стали свідками історичних подій, або мають певний набір якостей, які цікаві читачам та авторам. Сучасна література, можна умовно поділити на літературу, для підготовленого читача, та літературу для масового читача. Це також впливає на вибір героя, адже герой має відповідати сучасним популярним тенденціям та бути цікавим читачам. Під впливом тенденцій постмодернізму, автори

експериментують з модифікаціями жанру біографії, таким чином, що жанри гібридизуються та виникають нові. Бувають випадки, коли автори майже повністю модифікують біографію історичної особи, залишаючи тільки ім'я та один елемент з реального життя, граючись з подіями таким чином, як автор вважає за доцільне.

Підрозділ, у якому досліджується історія розвитку біографічного письма представляє біографію у історичному контексті, та визначає як в залежності від епохи та тенденцій часу, автори інтерпретують біографію відомої особистості.

Особливо приділено уваги історії жанру починаючи з ХХ століття, адже У ХХ столітті, світ змінився після двох Світових воєн, і разом з ним і змінився й жанр. Важливим фактором, що сприяв цим змінам, став бурхливий розвиток психології та історіографії. Разом з модифікацією форми та гібридизації жанру з іншими літературними жанрами, подання інформації про видатну особистість, змінювались й герої та аспекти інтерпретації їх біографії. У кожній епосі біографічне письмо відтворювала певну концепцію людини або ракурс її життя, в залежності від подій та філософських ідей часу.

У підрозділі «Складність класифікації біографії», розглядається, що класифікувати біографію намагались як і вітчизняні так і зарубіжні літературознавці. Вчені розглядали біографію під різним кутом, використовуючи різні підходи. Серед представлених класифікацій біографічного жанру, можна виділити класифікації Бетчелора та Джонстона, які серед інших варіантів, відокремлюють літературну біографію. Літературна біографія це синтез науково – художньої та історико – біографічної літератури, що має на меті зобразити життя героя, епоху в яку він жив та творив і його психологічні особливості. Літературна біографія є піджанром біографічної літератури, яка включає у себе мемуари, листи, біографічні портрети тощо.

Даний піджанр біографічного письма має довгу історію та виникла ще з античних часів, проте її найбільший розвиток виник у епохи постмодернізму. Дослідники та літературознавці усього світу цікавились особливостями та характеристиками даного піджанру, серед них і вітчизняні науковці. Багато науковців вважають, що даний від літератури не можна вважати достовірним, адже допускається використання вимислу та домислу автора щодо подій персонажа. Взагалі, ніхто достовірно не знає усі деталі життя героя, тому автори і додають факти від себе, аби збагатити наратив. Літературна біографія знайшла відображення в різних формах: романах, оповіданнях, драмах та ліричних збірках. Проблема жанрової ідентифікації літературної біографії досі залишається відкритим, і доводить, що у даного піджанру відсутні межові характеристики, що дозволяє авторам об'єктивно підходити до написання творів, та вільно інтерпретувати героїв.

У **розділі II** магістерської роботи виведені результати аналізу інтерпретації біографії Джона Ді на прикладі шістьох романів, написаних у другій половині XX – початку XXI століття.

Підрозділ 2.1. концентрується на розгляді біографії ренесансного вченого Джона Ді та його інтерпретації у літературі та інших мистецтвах. Також зазначено критерії аналізу інтерпретації біографії Джона Ді згідно класифікації О. Г. Філоненко на «вченого», «містика» або «шарлатана».

У **підрозділі 2.2.** аналізується інтерпретаційна гра з біографією Джона Ді на прикладі роману Дж. Кровлі «Египет», та встановлено, що автор інтерпретує його образ як «вченого» використовуючи при цьому фаустіанську сюжетно – творчу інтерпретаційну модель.

У **підрозділі 2.3.** розглядається інтерпретаційна гра з біографією Доктора Ді на матеріалі роману П. Акройда «Будинок Доктора Ді», та зроблено висновок, що

автор, використовуючи фаустіанську сюжетно – творчу модель, інтерпретує образ Ді як «вченого».

У наступному підрозділі «Інтерпретація образу Джона Ді у сучасному романі Мері Гупер «At the House of the Magician», встановлено, що Мері Гупер інтерпретує Ді як «шарлатана», застосовуючи Фаустіанську сюжетно – творчу модель.

У підрозділі 2.5. на прикладі роману «Dark Entry» Мейріона Троуа, визначено, що Ді інтерпретується як «містик» за допомогою фаустіанської сюжетно – творчій моделі, з елементами моделі Шерлока Холмса.

Підрозділ 2.6. розглядає інтерпретацію біографії Джона Ді у творі Філа Рікмана «Єресь Доктора Ді», де встановлюється, що Рікман використав сюжетно – творчу інтерпретаційну модель Шерлока Холмса, інтерпретуючи Ді як «вченого».

У підрозділі «Інтерпретація біографії Джона Ді у романі Елізабет Ашворт «The Merlin's Wife», авторка інтерпретує Ді як «містик» на основі артурівської сюжетно – творчій інтерпретаційній моделі.

У висновках висвітлено короткі результати роботи та аналіз поставлених та виконаних завдань.

Проаналізовані романи та образи Доктора Ді у них, довели, що образ Доктора Ді може інтерпретуватись по - різному, а інтерес до нього не зникає навіть через багато років після його смерті. Незважаючи на спільні якості у кожному романі, автори роблять спробу власної інтерпретації біографії Джона Ді, за допомогою вибору інтерпретаційної моделі. Через образ Доктора Ді кожен автор доводить власні ідеї та розкриває власну мету, граючись з біографію Ді, але жодну історію не можна вважати унікальною, адже вони всі є інтерпретаціями.

Основні положення кваліфікаційної роботи висвітлено в таких публікаціях:

1. Міхеєва, А. В. Interpretation of John Dee's Biography in the Novels Written in the Second Half of the 20th Century. «Студентські наукові праці: Могилянські читання». ЧНУ імені Петра Могили, 2020.

ІНТЕРПРЕТАЦІЯ БІОГРАФІЇ ДЖОНА ДІ В РОМАНАХ ДРУГОЇ ПОЛОВИНИ ХХ СТОЛІТТЯ

Дослідження літературних біографій за останні п'ятдесят років довели, що у таких творах автор інтерпретує персонажів по – своєму. Завданням нашого дослідження є проаналізувати літературні біографії, написані протягом останніх п'ятдесят років, та порівняти інтерпретацію образу Джона Ді у них. Ця робота зосереджується на дослідженні та порівнянні ключових характеристик персонажу Джона Ді, з метою встановлення інтерпретаційної моделі, яку автор використовує. Взагалі, робота доводить, що рік написання та літературні течія впливають на інтерпретаційну модель. Наприклад, чим раніше написаний роман, тим автор слідує більш класичним моделям, як Фаустіанська інтерпретаційна модель. Романи, написані пізніше слідують більш спрощеному стилю, та автори використовують інтерпретаційну модель Шерлока Холмса. Визначення інтерпретаційної моделі на прикладі Джона Ді, може наштовхнути на подальші дослідження біографічних романів, які можуть змінюватись в залежності від стилю та аудиторії читачів.

Ключові слова: літературна біографія; інтерпретаційна модель; Доктор Джон Ді; постмодернізм; біографічні романи.

INTERPRETATION OF JOHN DEE'S BIOGRAPHY IN THE NOVELS WRITTEN IN THE SECOND HALF OF THE 20th CENTURY

Over the last fifty years, research on literary biographies has increasingly demonstrated that in such novels each author interprets the character by his/her own. The major task of this study is to examine literature biographies, written in the second half of the 20th century, and compare John Dee's character in them. This paper focuses on the analyzing and comparison key features of Doctor Dee's character in order to research the interpretational model. In general. The research shows that the year and the stream of writing influence the interpretational models, thus, earlier novels follow classical models, e.g. Faust model of interpretation. Later novels demonstrate simplified models e.g. Sherlock Holmes's model of interpretation. The interpretational model of novels about Doctor Dee can open up new ground for investigating the role of biography novels and the interpretational model that may be changed according to the style and auditory of readers.

Key words: literature biography; interpretational model; Doctor John Dee; postmodernism; biography novels.